

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป

งานวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันของคนบนพื้นที่สูง กับคนพื้นราบในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง หมู่ที่ 1 ตำบลเชิงคอย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์สองประการ คือ (1) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยและเงื่อนไขเรื่องปัญหาในการอยู่ร่วมกันระหว่างกลุ่มคนบนพื้นที่สูง (คนลาหู่) กับกลุ่มคนพื้นที่ราบ (คนเมือง) ในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง (2) เพื่อพัฒนากระบวนการความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนบนพื้นที่สูง (คนลาหู่) กับกลุ่มคนพื้นที่ราบ (คนเมือง) ในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง โดยคาดหวังว่าจะได้ทราบถึงสถานการณ์ เงื่อนไข ปัจจัยที่นำไปสู่ปัญหาในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนบนพื้นที่สูง (คนลาหู่) และกลุ่มคนพื้นราบ (คนเมือง) ในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง เกิดกิจกรรมและพื้นที่ในการสร้างความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งสองกลุ่ม จนนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดรูปแบบในเรื่องการลดปัญหาในการอยู่ร่วมกันของกลุ่มคนที่แตกต่างทางชาติพันธุ์ ซึ่งผลการวิจัยสามารถนำไปปรับใช้ในการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันของชุมชนพื้นที่อื่นๆในประเทศไทยในระยะเริ่มต้นได้

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจนี้ กล่าวได้ว่าเป็นผลมาจากการที่แกนนำที่เป็นคณะทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เห็นร่วมกันว่า ในพื้นที่บ้านแม่ดอกแดงมีการอพยพของกลุ่มชนเผ่าลาหู่จากหลายอำเภอในเขตจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย ทั้งกลุ่มที่มีสัญชาติไทยและไม่มีสัญชาติไทยมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2539 โดยได้อพยพย้ายถิ่นลงมาจากบนพื้นที่สูงเนื่องจากไม่สามารถประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพื่อหาเลี้ยงชีพได้เพียงพอต่อภาระค่าใช้จ่ายประจำวัน รวมทั้งบางครั้งก็ไม่มีที่ดินทำกิน จึงจำเป็นต้องมาทำงานรับจ้างทั่วไปในเมืองเชียงใหม่แทน เมื่อกลุ่มคนลาหู่ไม่สามารถเดินทางไป-กลับระหว่างตัวเมืองเชียงใหม่กับหมู่บ้านบนพื้นที่สูงได้ จึงได้อพยพเข้ามาอยู่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง โดยได้รับการช่วยเหลือผ่านมูลนิธิที่ทำงานด้านคริสต์ศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่แล้วคนลาหู่นับถือศาสนาคริสต์ โดยมูลนิธิด้านศาสนาได้ซื้อที่ดินและจัดตั้งโบสถ์ พร้อมทั้งตั้งเป็นกลุ่มชุมชนชาติพันธุ์เล็กๆในชุมชน ผนวกรวมกับการที่ในปัจจุบันได้มีชน

เผ่าอื่นๆ ได้อพยพเข้ามาและซื้อที่ดินของคนในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง เพื่ออยู่อาศัยเป็นจำนวนมาก หลายครอบครัว สถานการณ์เหล่านี้สร้างความไม่สบายใจให้กับชุมชนที่เป็นประชากรพื้นราบที่อาศัยอยู่เดิม

การอาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านแม่ดอกแดงของประชากร 2 กลุ่ม นำมาสู่ปัญหาที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านต่างๆ การทำมาหากิน การใช้ประโยชน์จากทรัพยากร หรือแม้กระทั่งการทะเลาะวิวาทกันภายในชุมชน ความไม่ปลอดภัยในด้านทรัพย์สิน ยาเสพติด ศาสนาวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สิทธิด้านต่างๆ ที่พึงได้รับในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน ไม่ว่าจะเป็็นสาธารณูปโภค น้ำประปา ไฟฟ้า รวมไปถึงระบบสวัสดิการ การศึกษา สำหรับกลุ่มเยาวชน การย้ายเข้าย้ายออกในแต่ละครอบครัว เป็นต้น

จากจุดเริ่มต้นของปัญหานำมาสู่การดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญห ผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น ที่มีจุดเน้นสำคัญว่าชุมชนต้องค้นหาและแสวงหาคำตอบในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ผ่านการให้คุณค่าของคน ภูมิปัญญา วัฒนธรรมในวิถีชีวิตที่หลากหลาย ตลอดจนความมุ่งมั่นในการค้นหาความจริงในการแก้ไขปัญหชุมชนร่วมกัน มีการชักชวนพี่น้องทั้ง 2 กลุ่มที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์มานั่งคุยกัน มาเป็นทีมทำงานวิจัยท้องถิ่นร่วมกัน ผ่านการดำเนินกิจกรรมที่หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็็นการจัดเวทีประชุมกลุ่มย่อยแกนนำคนลาหู่และแกนนำคนเมือง เพื่อสร้างความเข้าใจและค้นหาประเด็นปัญหาที่แท้จริงของแต่ละฝ่าย และนำไปสู่ประเด็นปัญหาร่วมและตั้งโจทย์วิจัย , การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาร่วมที่เป็นอยู่ร่วมกัน โดยทีมวิจัย (แกนนำลาหู่+แกนนำคนเมือง), การจัดทำแผนที่ทางสังคมทั้งแผนที่ที่ตั้งของและพื้นที่อยู่อาศัยของกลุ่มคนบนพื้นที่สูง (ลาหู่) ในพื้นที่บ้านแม่ดอกแดง, และแผนที่หมู่บ้านแม่ดอกแดง, การลงพื้นที่เก็บข้อมูลชุมชนโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตและการจดบันทึก ทั้งชุมชนคนเมืองและชุมชนคนลาหู่, การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อกำหนดการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันของชุมชน ที่เป็นกิจกรรมเชิงรูปธรรม

กระบวนการดังกล่าวได้นำมาสู่การค้นพบถึงปัจจัยและเงื่อนไขที่ก่อให้เกิดความปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยเรื่องการผลิตซ้ำทางชุมชนดั้งเดิม โดยมีเงื่อนไขเรื่องอคติทางชาติพันธุ์ ความแตกต่างการสื่อสารทางภาษา และวิถีคิดเรื่องกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพยากรธรรมชาติในชุมชน เป็นองค์ประกอบสำคัญ นอกจากนั้นแล้วยังค้นพบถึงปัจจัยและ

เงื่อนไขที่เอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีทั้งปัจจัยระดับบุคคลและปัจจัยระดับองค์กรที่มีส่วนเอื้ออำนวย ผ่านเงื่อนไขเรื่องการตระหนักร่วมกันว่าปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้สามารถจัดการและแก้ไขได้ผ่านการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในชุมชน

กล่าวได้ว่านี่เป็นความพยายามที่คนในชุมชนได้ลุกขึ้นมาแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมกัน ยิ่งไปกว่านั้นแล้วการพูดคุยการวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ปัญหายังนำไปสู่การหารือร่วมกับสมาชิกเทศบาลตำบลเชิงคอก โดยเฉพาะทางนายกเทศบาลตำบลได้ให้ความสำคัญต่อปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นโดยตรง มีการนำเสนอในวาระการประชุมในระดับตำบลของสภาเทศบาลเพื่อหาแนวทางแก้ไข ซึ่งในปัจจุบันวางเป้าหมายไปที่การพัฒนาปัญหาดังกล่าวเป็นวาระตำบล เพื่อที่จะพัฒนาเป็นเทศบัญญัติในการกำหนดนโยบายในอนาคต นอกจากนั้นแล้วยังมีการประชุมในระดับคณะกรรมการหมู่บ้าน เปิดเวทีให้ผู้นำชุมชนหลายฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาเพื่อหาแนวทางในการป้องกัน โดยการออกกฎระเบียบของชุมชนเพื่อกำหนดแนวทางการอยู่ร่วมกัน

ฉะนั้นจึงเห็นได้ชัดว่านี่เป็นความพยายามในการแก้ไขปัญหาของชุมชนบ้านแม่คอกแดงซึ่งมีการยกระดับไปสู่การทำงานร่วมในระดับตำบล มุ่งเป้าหมายไปที่การสร้างความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นการลดความแตกต่าง/ขจัดอุปสรรคทางวัฒนธรรมและความหลากหลายของกลุ่มคน ภาวการณ์สื่อสาร ให้แปรเป็นพลังในการสร้างความร่วมมือร่วมใจในมิติใหม่ เป็นกระบวนการทำงานที่อาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ในการแก้ไขปัญห และขยายผลสู่การพัฒนาให้เป็นเทศบัญญัติในอนาคต เพื่อพัฒนาให้เกิดกลไกรองรับนโยบายในการแก้ไขปัญหที่ครอบคลุมทุกด้านในการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจที่เกิดประโยชน์และมีส่วนร่วมจากเจ้าของปัญหาทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

ประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันของคนบนพื้นที่สูงกับคนพื้นราบ ในชุมชนบ้านแม่คอกแดง หมู่ที่ 1 ตำบลเชิงคอก อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่ามีผู้ได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิจัยโดยตรง รวม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำและสมาชิกชุมชนคริสตจักรลาหู่, กลุ่มผู้นำชุมชนและพี่น้องคนพื้นราบ (คนเมือง) บ้านแม่คอกแดง และกลุ่ม

ทีมบริหารเทศบาลตำบลเชิงคอย นอกจากนั้นชุมชนยังได้มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งเรื่องวิถีคิด เรื่องการอยู่ร่วมกันของชุมชนท่ามกลางกลุ่มคนที่แตกต่างกันทางชาติพันธุ์ ผ่านกระบวนการวิจัย เพื่อท้องถิ่น

กลุ่มผู้นำและสมาชิกชุมชนคริสตจักรลาหู่

กลุ่มผู้นำและสมาชิกชุมชนคริสตจักรลาหู่เป็นกลุ่มเป้าหมายโดยตรงที่จะได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิจัย กล่าวคือ จากการจัดกิจกรรมเวทีหารือร่วมในประเด็นต่างๆ ทั้งคนลาหู่ เฉพาะกลุ่มตนเองและการจัดเวทีร่วมกับคนเมือง ทำให้แกนนำลาหู่ได้รับความรู้จากการทำวิจัยเพื่อท้องถิ่น เกิดความเข้าใจทั้งวิถีวัฒนธรรมตนเองและวิถีวัฒนธรรมของคนเมืองมากยิ่งขึ้น ได้รับรู้ รับทราบถึงสถานการณ์ปัจจัย เงื่อนไขที่นำไปสู่ปัญหาไม่เข้าใจกันของคนลาหู่กับคนเมือง รวมทั้งยังได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นจากการหารือร่วมกันบ่อยครั้ง จนในที่สุดทำให้แกนนำลาหู่มีความมั่นใจมากขึ้นที่จะร่วมกันแก้ไขปัญหาของตนเอง โดยเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของทีมวิจัยเพื่อท้องถิ่น ใน 5 ประเด็นปัญหา รวมถึงแกนนำคริสตจักรภาคที่ 6 ลาหู่ ยังได้มีโอกาสนำข้อมูลจากงานวิจัยไปหารือ สร้างความเข้าใจกับพี่น้องลาหู่ในการปรับตนเองและจัดการตนเองภายในกลุ่มคนลาหู่ และในเรื่องการเตรียมความพร้อมกับพี่น้องลาหู่ที่จะอพยพย้ายถิ่นเข้าสู่สังคมเมือง ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่ากระบวนการวิจัยที่ดำเนินมา ได้ทำให้คนลาหู่มีคุณค่ามากขึ้นในการอยู่ร่วมกันกับคนพื้นราบในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง

กลุ่มผู้นำชุมชนและพี่น้องคนพื้นราบ(คนเมือง)บ้านแม่ดอกแดง

สำหรับในกลุ่มผู้นำชุมชนและพี่น้องคนพื้นราบ(คนเมือง)บ้านแม่ดอกแดงเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้รับประโยชน์จากการศึกษาวิจัย กล่าวคือ เกิดความเข้าใจในกลุ่มคนลาหู่มากขึ้น ทั้งการได้เรียนรู้ชีวิตคนลาหู่ผ่านการหารือในการประชุมและเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นระยะ และโดยเฉพาะจากการได้ไปศึกษาดูงานนอกสถานที่ร่วมกันยิ่งส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นกว่าเดิม รวมทั้งยังได้รับความร่วมมือร่วมใจจากคนลาหู่มากขึ้นในการทำกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน

นอกจากนั้นแล้วการมีเวทีร่วมกันของคนทั้งสองกลุ่มได้ทำให้คนพื้นราบได้รับทราบข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด โดยเฉพาะการลงไปเก็บข้อมูลในพื้นที่ ทำให้ทราบว่าพี่น้องลาหู่ที่อยู่เป็นชุมชนต่างๆ นั้นมาจากที่ใด จำนวนตัวเลขที่ชัดเจนทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ กลุ่มผู้มีสัญชาติไทยหรือตกหล่น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้จำเป็นอย่างมากสำหรับในกลุ่มผู้นำชุมชนที่จะนำไปวางแผนยุทธศาสตร์และวางแผนการทำงานร่วมกันในระยะต่อไป โดยเฉพาะการนำกระบวนการทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นประยุกต์ใช้กับโครงการอื่นๆ ในชุมชน

กลุ่มทีมบริหารเทศบาลตำบลเชิงดอย

สำหรับกลุ่มทีมบริหารเทศบาลตำบลเชิงดอยเป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับ การดำเนินวิจัยในครั้งนี้ โดยเฉพาะประโยชน์จากการนำความรู้ที่ได้ไปขยายผลสู่หมู่บ้านอื่นๆ ในเขตเทศบาลตำบลเชิงดอย ซึ่งประสบปัญหาในลักษณะเดียวกัน ถือได้ว่าเป็นการเปิดพื้นที่ในการที่จะแสวงหาความร่วมมือร่วมใจระหว่างคนเมืองกับคนลาหู่ ผ่านการเอื้ออำนวยในการทำงานร่วมกันของเทศบาลโดยตรงและการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้ได้องค์กร หน่วยงานต่างๆ ที่มาทำงานร่วมกัน ได้เพื่อนมากขึ้น ตลอดจนได้ข้อมูลต่างๆ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลตำบลเชิงดอย ในการแก้ไขปัญหาในระยะต่อไป จุดเด่นประการหนึ่งของเทศบาลเชิงดอยคือ ผู้นำได้เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่ใช่เป็นผู้บริหาร สมาชิก หรือข้าราชการของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เข้ามามีบทบาทในการเสนอความต้องการของชุมชน การบอกกล่าวถึงปัญหาความเดือดร้อนของชุมชนให้ผู้บริหารได้รับทราบ จนนำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงใน ด้านแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมของเทศบาลตำบลเชิงดอย โดยเฉพาะในเทศบัญญัติ ซึ่งเป็น แผนพัฒนาเทศบาลที่มีการกำหนดเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะ

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอนาคตผ่านกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น

จากกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นที่ทำให้ทั้งแกนนำคนเมืองและแกนนำคนลาหู่ได้ลุกขึ้นมาค้นหาปัญหาร่วมที่เกิดขึ้นจากการอยู่ร่วมกัน ในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง ถือได้ว่าเป็น

จุดเริ่มต้นที่ดีที่จะพัฒนาให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้ในอนาคต เพราะการดำเนินกิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมหลักได้แสดงให้เห็นถึงการที่ชุมชนมีผู้นำ ทั้งผู้นำจากภาครัฐท้องถิ่น คือ เทศบาลเชิงคอย และผู้นำตามธรรมชาติ คือ ผู้นำกลุ่มลาหู่ในฐานะผู้นำทางศาสนา ที่มีความเข้มแข็ง มีจิตสำนึก เอาใจจริงเอาใจกับการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน การมีสมาชิกชุมชนเข้ามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาของชุมชน ผ่านการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในระยะเวลาหนึ่ง มีการรวมกลุ่ม รวมพลังเพื่อจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยอาศัยความรู้และกลไกภายในชุมชนกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจภายในชุมชน ก็จะสามารถทำให้ชุมชนพัฒนาศักยภาพด้านความเข้มแข็งของชุมชนได้ในอนาคตต่อไป เพราะกระบวนการเรียนรู้เป็นการทำให้คนในชุมชนได้มาตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้น โดยตรง เป็นการช่วยให้คนในชุมชนรู้จักตัวตนของชุมชน สามารถค้นพบปัญหาของตนเอง เมื่อได้ข้อมูลและค้นพบปัญหาแล้ว จึงมาหารือถึงการกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาเหล่านั้นด้วยกำหนดทิศทางว่าต้องการแก้ปัญหาในจุดใดและด้วยวิธีการอย่างไรภายใต้ข้อมูลที่มีอยู่ ใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการแก้ไขปัญหา ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจในการขับเคลื่อน กระบวนการนี้ คือ ให้ชาวบ้านร่วมกันคิด ร่วมกันทำปรึกษาหารือ กำหนดวิถีชีวิตตนเองให้เป็นไปตามความต้องการเพื่อแก้ปัญหาชุมชนให้ตรงจุด ให้ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง เกิดการร่วมกันคิดร่วมกันทำ เพราะทุกชีวิตล้วนมีวัฒนธรรมของตนเอง มีอัตลักษณ์ มีศักดิ์ศรี ดึงความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันทำ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้เองที่จะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและนำมาสู่การแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ในที่สุด

ดังนั้น โดยสรุปกล่าวได้ว่าแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านแม่ดอกแดงในอนาคต มีแนวทางดังต่อไปนี้

- (1) ชาวบ้านต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของตนเอง เพื่อให้เกิดแนวคิดร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และช่วยเหลือกัน
- (2) การร่วมกันคิดค้นกิจกรรมแก้ปัญหา มีการเปิดโอกาสให้มีการศึกษาดูงานจากพื้นที่ต่างๆที่เคยประสบปัญหามาก่อน เพื่อเป็นแนวทางแก่ชาวบ้านในการแก้ไขปัญหาของชุมชน
- (3) การวางแผนกิจกรรมแก้ปัญหา ว่ามีกิจกรรมในการแก้ปัญหาอย่างไรบ้าง

(4) การรวมกลุ่ม เพื่อเกิดการช่วยเหลือกันทั้งความคิด เทคนิคตลอดจนการช่วยเหลือในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

(5) การติดตามแก้ไขปัญหาและพัฒนาองค์กรให้มีความเข้มแข็งมากขึ้น โดยเฉพาะการเสริมสร้างให้จุดที่ผู้นำมีอยู่แล้วเข้มแข็งยิ่งขึ้น หรือเพิ่มเติมทักษะด้านอื่นๆ เช่น การเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ แนวความคิด เช่น กระบวนการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม เป็นต้น

ข้ออภิปรายทางแนวคิด

จากการศึกษาวิจัยได้มีการนำแนวคิดเรื่องพหุวัฒนธรรม ความร่วมมือร่วมใจ กระบวนการมีส่วนร่วม และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เข้ามาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา มีข้ออภิปรายทางแนวคิดดังนี้

1. กระบวนการแก้ไขปัญหาในการอยู่ร่วมกันในบ้านแม่ดอกแดง ที่ใช้ทั้งแนวทางพหุวัฒนธรรม กระบวนการมีส่วนร่วม และงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงานนั้น แสดงให้เห็นชัดว่าการแก้ไขปัญหาที่นำหลากหลายแนวทางจะยิ่งช่วยให้สามารถแก้ไขปัญหาที่ได้อัปเกรดขึ้น เพราะเป็นการนำผู้เกี่ยวข้องในสถานการณ์ปัญหามาเปิดพื้นที่ในการหาทางออกร่วมกัน มีการร่วมกันจัดทำข้อมูลสถานการณ์ปัญหาเฉพาะกลุ่มและปัญหาร่วมของชุมชน มีการทำแผนที่ชุมชนเพื่อรู้จักและเข้าใจวิถีชีวิตคนลาหู่ที่อาศัยอยู่ในชุมชน มีการวางแผนแก้ไขปัญหาที่ร่วมกัน จึงเห็นได้ชัดว่ากระบวนการมีส่วนร่วมและการใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ในการแก้ไขปัญหาผ่านแนวคิดงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นนั้น จะเป็นเครื่องมือในการนำไปสู่ความเข้าใจคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์ได้ดี และทำให้กระบวนการแก้ไขปัญหาเป็นรูปธรรมมากขึ้น นอกจากนั้นแล้วการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่แบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายนั้นกระบวนการประสานงานต้องมีประสิทธิภาพในทุกระดับ ในที่นี้พบว่าตัวผู้นำชุมชนและองค์กรภาคีเครือข่ายที่มาประสานและทำงานร่วมกันต่างได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน ยิ่งทำให้การพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเป็นไปโดยสะดวก

2. การนำแนวคิดความร่วมมือร่วมใจมาเป็นกรอบแนวคิดในการทำงานเรื่องนี้ ถือได้ว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาศักยภาพของผู้นำในชุมชนบ้านแม่ดอกแดงที่มีความพยายามในการแก้ไขปัญหาที่แม้ว่าจะเป็นปัญหาเชิงลบ (negative problem) เป็นความไม่ลงรอยของคนทั้งสองกลุ่มก็ตาม ผ่านวิธีคิดเชิงบวก (positive thinking) ที่มีลักษณะของการแบ่งปันข้อมูล

ร่วมกัน มีความพร้อมของใจในการทำงาน มีจิตใจที่พร้อมจะพัฒนา นี่มีนัยการเข้าใจเป้าหมายในการแก้ไขปัญหา มีการยอมรับซึ่งกันและกัน มองว่าทุกคนมีความเท่าเทียมในสถานภาพและการแสดงความคิดเห็น เชื่อมมั่นในศักยภาพของคนต่างกลุ่มต่างชาติพันธุ์ที่พร้อมจะแก้ไขปัญหาดังกล่าว ผ่านการสร้างพลังและช่วยเหลือกันและกัน ตลอดจนมีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่างๆที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งยังมีการสร้างรูปแบบการติดต่อสื่อสารในสิ่งแวดล้อมที่เป็นทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการขึ้นมาเพื่อเอื้ออำนวยในการทำงานให้ราบรื่นขึ้น สิ่งเหล่านี้เองถือได้ว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการเอื้ออำนวยและชี้แนะให้ผู้ผู้นำในชุมชนบ้านแม่ดอกแดงได้มองเห็นทางออกของปัญหานั้นๆที่เป็นความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งถือได้ว่าทุกฝ่ายต่างได้รับประโยชน์จากการแก้ไขปัญหานี้ร่วมกัน และในที่สุดสามารถพัฒนาเป็นหน่ออ่อนของเครือข่ายความร่วมมือในการแก้ไขปัญหการอยู่ร่วมกันในระดับหมู่บ้านได้ในที่สุด

3. แม้ว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาในเชิงหลักการ ดูเหมือนว่ากระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นเองได้โดยอัตโนมัติถ้าหากมีปัจจัยที่เอื้อให้เกิดการอยู่ร่วมกัน เช่น มีผู้นำ มีองค์กรภาคี มีประเด็นร่วม มีการแบ่งบทบาทหน้าที่และการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่จากผลการศึกษาพบว่ากระบวนการมีส่วนร่วมนั้นจะเกิดขึ้นมาเองลอยๆ ไม่ได้ ต้องมีเงื่อนไขกำกับ เช่น การเข้าใจเรื่องปัญหาในทางบวกว่าสามารถแก้ไขได้จริง มีการจัดปรับความคิดของทำงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นทั้งในกลุ่มคนเมืองและคนพื้นราบ ซึ่งกว่าจะปรับความคิดให้ตรงกันได้ต้องผ่านกระบวนการเรียนรู้หลายครั้งทั้งเวทีทางการและไม่เป็นทางการ นอกจากนั้นตัวองค์กรภาคีที่มาทำงานด้วยกันก็ต้องความเข้าใจเรื่องปัญหาในเชิงบวกด้วย เพราะมิฉะนั้นก็จะไม่สามารถชี้ทิศทางได้สอดคล้องกับสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ

4. การหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐท้องถิ่นถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญโดยเฉพาะในแง่ของการปฏิบัติการจริงในระดับพื้นที่ เนื่องจากมีข้อกำหนดและนโยบายเกี่ยวข้องด้วย การหนุนเสริมที่สำคัญในที่นี้โดยเฉพาะเทศบาลตำบลเชิงคอกมีเทศบัญญัติเรื่องนี้โดยตรง จึงช่วยให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทำงานได้คล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากมีความยืดหยุ่นของกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งการมีเทศบัญญัติเป็นผลมาจากการที่มีผู้นำภาครัฐท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการวิจัยโดยตรง

ดังนั้นจึงเห็นได้ชัดว่าเมื่อนำผลการศึกษาดังกล่าวมาอภิปรายผลทางแนวคิด จึงพบว่ามีส่วนที่เป็นทิศทางเดียวกันกับแนวคิดที่ได้นำมาเสนอและส่วนที่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงวิพากษ์: มุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชนไทยท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่าง

จากการศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกันระหว่างชุมชนคนพื้นราบกับชุมชนคนบนพื้นที่สูงในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง โดยใช้กระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการอยู่ร่วมกันในชุมชน พบว่าถึงแม้การแก้ไขปัญหาของชาวบ้านในชุมชนเป็นจุดเริ่มต้นของความสำเร็จที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่ในสถานะหยุดนิ่งไปได้ระดับหนึ่ง แต่ทั้งนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การทำงานในระยะต่อไปต้องให้ความสำคัญในเรื่องมุมมองใหม่ในการทำความเข้าใจเรื่องการอยู่ร่วมกันในชุมชนไทยท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่าง กล่าวคือ

1. เวลาที่หน่วยงานหรือองค์กรต่างๆจำเป็นต้องมีการใช้คำจำแนกประเภทของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ อาทิ คนพื้นที่สูง/ พื้นที่ราบ, ชาวไทย/ชาวเขา, คนเมือง/ ชาวเล, คนไทยพลัดถิ่น มีความจำเป็นต้องพยายามสร้างนิยามความหมายให้ชัดว่าหมายถึงการผูกโยงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์และวิถีการดำเนินวิถีชีวิตเท่านั้น มิใช่หมายถึง การให้คุณค่าที่แตกต่างกันในฐานะความเป็นมนุษย์แต่อย่างใด
2. การที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ แสดงอัตลักษณ์ของตนเองผ่านรูปแบบทางประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ เช่น ประเพณีต่างๆของคนลาหู่ ต้องเข้าใจว่านี่คือเป็นการแสดงความจริงแท้ของความเป็นมนุษย์กลุ่มหนึ่งๆ มิใช่เป็นการสร้างความแปลกประหลาด หรือการนำมาขายหรือออกแสดงแก่นักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในกระแสของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ซึ่งมุ่งเสนอความแปลกใหม่ และประหลาดของผู้คนเพื่อขายต่อนักท่องเที่ยว
3. ความมั่นคงของชุมชน ของรัฐ ของท้องถิ่นนั้นต้องให้ความสำคัญกับความมั่นคงของมนุษย์เป็นสำคัญเคารพต่อความเป็นจริงที่มีอยู่ของกลุ่มคนที่มีคุณค่าที่หลากหลาย

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้ข้อค้นพบที่สำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับท้องถิ่น : เทศบาลตำบลเชิงคอย

ข้อค้นพบหนึ่งจากการศึกษาวิจัยพบว่ากระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นได้เป็นเครื่องมือสำคัญในการเชื่อมร้อยคนในชุมชนบ้านแม่ดอกแดงที่อยู่ต่างกลุ่มต่างสถานะ คือ กลุ่มคนบนพื้นที่สูง (คนลาหู่) และกลุ่มคนพื้นราบ (คนเมือง) ในชุมชน ได้มีเวทีในการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัญหาในการอยู่ร่วมกัน จนในที่สุดกระบวนการดังกล่าวได้พัฒนาจนเกิดเป็นเทศบัญญัติในการกำหนดนโยบายการจัดการอยู่ร่วมกันในท้องถิ่น พร้อมทั้งเทศบาลเชิงคอยยังได้อนุมัติงบประมาณจำนวน 10,000 บาทในการสนับสนุนการดำเนินงานในระยะที่สอง โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลกลุ่มลาหู่กลุ่มอื่นๆที่อพยพลงมาอยู่ในหมู่บ้านอื่นๆในตำบลเชิงคอย อำเภอคอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากเล็งเห็นว่าข้อมูลดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการที่จะนำไปกำหนดแผนงานในระดับเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกัน

อย่างไรก็ตามแม้ว่าเทศบาลเชิงคอยจะมีเทศบัญญัติเป็นนโยบายระดับท้องถิ่นในการจัดการสถานการณ์ปัญหาที่เกิดขึ้น แต่ทั้งนี้แล้วมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ทางเทศบาลจะต้องพัฒนาให้เกิดนโยบายระดับท้องถิ่นที่ถาวรเพื่อสร้างความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกันในชุมชนบ้านแม่ดอกแดง เนื่องจากบทบาทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างมากต่อการพิจารณาทิศทางนโยบายท้องถิ่นกับการเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชน ภายใต้อำนาจหน้าที่ที่ได้รับการถ่ายโอนจากรัฐบาลส่วนกลาง ให้มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุข พัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 หมวด 2 การกำหนดอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะ มาตรา 16 ให้เทศบาลและองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ได้แก่ (10) การสังคมสงเคราะห์และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส (11) การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น (15) การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน (16) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น

ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีหน้าที่โดยตรงอันเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของ ประชากรในชุมชน โดยเฉพาะในกลุ่มด้อยโอกาส รวมถึงเรื่องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น บนพื้นฐานของความเสมอภาคและสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งอาจกระทำโดยฐานขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นเองโดยตรงหรือการระดมทรัพยากรจากภายนอกโดยการรับการประสาน ความร่วมมือร่วมใจจากภาคีเครือข่ายอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับท้องถิ่นต่อเทศบาลตำบลเชิงคอย ในสองเรื่องดังต่อไปนี้

1.1 การเปิดเวทีสานเสวนาระหว่างคนพื้นราบกลุ่มอื่นๆ กับคนลาหู่

ผู้นำในเทศบาลต้องเป็นแกนนำในการนำกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่นเข้ามา เอื้ออำนวยให้เกิดการเปิดพื้นที่ให้กลุ่มคนพื้นราบกลุ่มอื่นๆที่นอกเหนือจากกลุ่มผู้นำชุมชน ได้มี โอกาสสานเสวนากับคนลาหู่ โดยเฉพาะการนำปัญหาพร้อมทั้ง 5 เรื่อง คือ (1) ปัญหาเรื่องการเข้าไม่ถึง สถานะบุคคลและการควบคุมเรื่องการย้ายเข้าย้ายออกของคนลาหู่ (2) ปัญหาเรื่องการใช้ ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ (3) ปัญหาเรื่องการใช้สาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน (4) ปัญหาเรื่อง ความสมดุลในการจัดการวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน และ (5) ปัญหาเรื่องการจัดการการศึกษา ของเด็กลาหู่ มาเป็นประเด็นในการเปิดเวทีระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่าง กัน แต่จำเป็นต้องมาอยู่ร่วมกันในชุมชนเดียวกัน โดยเฉพาะการนำเรื่องวัฒนธรรมมาเป็นประเด็น ในการเปิดเวที กล่าวคือ เมื่อพิจารณาในอีกลักษณะหนึ่งจะเห็นได้ชัดว่าเทศบาลตำบลเชิงคอย ถือเป็นเทศบาลที่มีความได้เปรียบในเรื่องของทุนทางวัฒนธรรมอย่างมาก นี่เป็นอีกประเด็นที่ทาง เทศบาลควรหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเป็นสำคัญ เนื่องจากในชุมชนบ้านแม่ดอกแดงมีประชากรกลุ่ม ชาติพันธุ์ลาหู่อาศัยอยู่จำนวนมาก อันแสดงให้เห็นถึงทุนทางสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมที่มีความเป็นเอกลักษณ์ ควรค่าแก่การอนุรักษ์และเผยแพร่ต่อ คนพื้นราบเป็นอย่างยิ่ง เช่น ประเพณีกินวอหรือวันปีใหม่ของชาวลาหู่ รวมทั้งยังมีการเดินรำที่ชื่อว่า “จะคีเว” เหล่านี้เป็นประเด็นที่ทางเทศบาลเชิงคอยสามารถหยิบยกมาเป็นประเด็นในการพัฒนาให้ เกิดแผนงานความร่วมมือร่วมใจของคนในชุมชนที่ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในระดับเทศบาลได้เป็น อย่างดี ดังเช่นการพัฒนาความร่วมมือร่วมใจในเรื่องการอนุรักษ์วัฒนธรรมลาหู่ ผ่านเครือข่ายความ

ร่วมมือจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะการผลักดันให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัด เชียงใหม่ บรรลุกิจกรรมในปฏิทินการท่องเที่ยวประจำปี

1.2 การมีคณะทำงานแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในเทศบาลตำบลเชิงคดอย

ปัญหาส่วนใหญ่ที่ทางคนพื้นราบเผชิญจากคนลาหู่ โดยเฉพาะปัญหาการแย่งชิง ทรัพยากร ปัญหาการลักขโมย ปัญหาการทะเลาะวิวาท และปัญหาเรื่องการใช้ประโยชน์ สาธารณูปโภค เหล่านี้เป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในเร็ววันและทันท่วงที อย่างไรก็ตามปัญหา เหล่านี้สามารถถูกลดลงเป็นปัญหามากขึ้นได้ถ้าไม่มีการจัดการ ดังนั้นข้อเสนอต่อเทศบาลเชิงคดอย คือ ควรมีคณะทำงานขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่แก้ไขปัญหาข้อพิพาทในเทศบาลตำบลเชิงคดอย ทั้งนี้เป็นการขอความร่วมมือให้ทางนายอำเภอคดอยสะเก็ดลงนามในคำสั่งคณะทำงาน ประกอบไป ด้วยทุกภาคส่วน ทั้งมาจากกลุ่มคนเมืองและคนลาหู่ เช่น ผู้บริหาร/เจ้าหน้าที่เทศบาลตำบลเชิงคดอย ฝ่ายปกครองท้องถิ่น คณะกรรมการหมู่บ้านทั้งคนพื้นราบและคนลาหู่ ประธานประชาคมหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ปลัดอำเภอผู้รับผิดชอบตำบลเชิงคดอย โดยเมื่อเกิดเหตุพิพาท คณะทำงานฯจะทำหน้าที่สร้างความเข้าใจระหว่างคู่กรณีเพื่อไม่ให้เกิดข้อขัดแย้งมากขึ้น เมื่อเจรจา ตกลงกันได้ก็บันทึกข้อตกลงร่วมกันลงนามต่อหน้าคณะทำงานฯ ซึ่งการแก้ไขปัญหาเบื้องต้นใน ลักษณะนี้จะช่วยทำให้ประชาชนในเทศบาลเดียวกันได้ปรับความเข้าใจกันก่อน ไม่เกิดการเป็น ปฏิปักษ์ มองหน้ากันไม่ติด หรือการแบ่งเป็นฝักฝ่ายของคนในพื้นที่ ทำให้ความรัก ความสามัคคี ของคนในพื้นที่เทศบาลตำบลเชิงคดอยยังดำรงอยู่ได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับจังหวัด: ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดเชียงใหม่ปี 2550-2554 ได้กำหนดยุทธศาสตร์ ในการพัฒนาจังหวัดรวม 5 เรื่อง ทั้งนี้ในยุทธศาสตร์ด้านสังคมข้อ 3- 4 ระบุว่า (3) ส่งเสริมให้ ประชาชนดำเนินชีวิตบนพื้นฐานหลักศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น (4) ส่งเสริมให้ประชาชนได้รับ สวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง และอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ที่สอดคล้องต่อการ สร้างให้เกิดแนวทางการอยู่ร่วมกันของคนต่างชาติพันธุ์ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาในแผน ยุทธศาสตร์อย่างละเอียดพบว่ายังให้ความสำคัญกับบทบาทของประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์น้อย หรือ การทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีโอกาสร่วมกำหนดอนาคตของตนเอง โดยเฉพาะในเรื่องส่งเสริม การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัด

เชียงใหม่ ควรนำจุดเด่นที่เป็นทุนเดิมของจังหวัดเชียงใหม่ คือ การอยู่ร่วมกันด้วยดีของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆกว่า 20 กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัด มาพัฒนาเป็นนโยบายระดับจังหวัดที่จะเสริมสร้างและส่งเสริมสนับสนุนให้แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ มีความภาคภูมิใจในตัวเอง มีประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี ให้เกิดความเข้มแข็งในวัฒนธรรมตนเอง ขณะเดียวกันก็มีความภาคภูมิใจในการอยู่ร่วมกันในสังคมไทย มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชีวิตในการอยู่ร่วมกัน ทั้งนี้ข้อเสนอดังกล่าว จะเกิดขึ้นได้นั้น นโยบายระดับจังหวัดต้องมีการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆอาศัยอยู่เดิมหรืออพยพย้ายถิ่นเข้ามาใหม่ รวมถึงคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ โดยตรงได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตนเอง โดยเปิดพื้นที่ให้ส่วนต่างๆเข้ามาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน มีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมกันบริหารจัดการชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายระดับประเทศ

จากเงื่อนไขของการพัฒนาประเทศไทยที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบศูนย์รวมอำนาจ เป็นปัจจัยสำคัญ ทำให้ชุมชนในชนบทต้องล่มสลาย โดยเฉพาะชุมชนบนพื้นที่สูงที่เป็นที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบโดยโอกาส ไม่สามารถดำรงชีวิตอยู่แบบดั้งเดิมได้อีกต่อไป การพัฒนาที่มุ่งเน้นเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเป็นปัจจัยผลักดันให้คนออกจากชุมชนดั้งเดิม และเป็นปัจจัยกดดันให้คนต่างจากชนบททุกภูมิภาคมากระจุกตัวกลายเป็นแรงงานอยู่ในเมืองใหญ่ ซึ่งจะยิ่งทำให้ชุมชนในพื้นที่ห่างไกลในชนบทอยู่ยากลำบากยิ่งขึ้น เมื่อคนจากต่างถิ่นที่ ต่างกลุ่มชาติพันธุ์ต้องมาอยู่ร่วมกัน ภายใต้ทิศทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ปัญหาในการอยู่ร่วมกันระหว่างคนดั้งเดิมในพื้นที่กับกลุ่มอพยพที่เข้ามาใหม่เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะตามเมืองใหญ่ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสถานการณ์สังคมไทยในปัจจุบันที่จะต้องมึนนโยบายระดับประเทศเรื่องการเข้าใจสังคมพหุวัฒนธรรม ที่เป็นการอยู่ร่วมกันท่ามกลางความหลากหลายทางวัฒนธรรม การเตรียมรับต่อการอยู่ร่วมกันของคนที่แตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง โดยเฉพาะเรื่องการให้การศึกษาในเรื่องนี้ทุกระดับ เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจคนที่แตกต่างกันร่วมกันต่อไป เพราะที่ผ่านมาการศึกษาของไทยได้ถูกกำหนดให้ใช้หลักสูตรเชิงเดี่ยวมาโดยตลอด รวมทั้งการบังคับใช้ภาษาสำเนียงกรุงเทพฯเป็นภาษาบังคับในชั้นเรียนในทุกภาคทั่วประเทศไทย ดังนั้นการจัดการศึกษาส่วนใหญ่จึงเป็นการเตรียมคนเข้าสู่วัฒนธรรมกระแสหลัก ได้แก่ การเรียนรู้ วัฒนธรรม ประเพณีไทยและภาษาไทย รวมทั้งความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับโลกภายนอก โดยเฉพาะใน

ด้านการเตรียมตัวเพื่อใช้ชีวิตอยู่ในภาคเมือง สิ่งที่เกิดขึ้นก็คือ เกิดทัศนคติในด้านลบที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ในแง่การดูถูกเหยียดหยาม ผลักไส และกีดกันออกจากกลุ่ม และยังทำให้สร้างให้เกิดปัญหาในการอยู่ร่วมกันในสังคมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ

จากการศึกษาวิจัยดังกล่าวได้ข้อค้นพบที่สำคัญ จึงมีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ ดังนี้

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนพื้นราบ (คนเมือง) กับคนบนพื้นที่สูง (ลาหู่)

จากการที่คนลาหู่ได้อพยพย้ายถิ่นจากบนพื้นที่สูงเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่เพื่อเป็นแรงงานรับจ้าง และได้นำรูปแบบการดำเนินชีวิตแบบเดิมที่เคยอยู่บนพื้นที่สูงมาใช้ในเมือง วิถีเดิมที่นำมามีความแตกต่างจากวิถีของคนดั้งเดิม (คนเมือง) ที่อยู่อาศัยในพื้นที่มาก่อน และนำไปสู่ปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เพราะต่างฝ่ายต่างมีความไม่เข้าใจในรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนอีกกลุ่มหนึ่ง แน่นอนสังคมเมืองเชียงใหม่ไม่สามารถปฏิเสธการพัฒนาแบบทุนนิยมได้ รวมถึงเชียงใหม่ยังเป็นเมืองศูนย์กลางของการพัฒนาในภาคเหนือตอนบนด้วย ดังนั้นการอพยพย้ายถิ่นของคนกลุ่มต่างๆเข้ามาเป็นแรงงาน เข้ามาอยู่อาศัย เข้ามาทำงานในลักษณะต่างๆ จึงเป็นเรื่องปกติของระบบเศรษฐกิจลักษณะนี้ ที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนคนพื้นราบในเมืองเชียงใหม่จะต้องวางแผนในการตั้งรับกับการอพยพย้ายถิ่นของคนอื่น โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่คนพื้นราบไม่คุ้นชิน รวมถึงยังมีลักษณะการมองด้วยอคติ ดูถูกเหยียดหยาม

เพื่อให้การอยู่ร่วมกันของคนต่างกลุ่มชาติพันธุ์เป็นไปได้อย่างราบรื่น ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในทางปฏิบัติ คือ การพัฒนาให้เกิดพื้นที่ในการสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคนพื้นราบ (คนเมือง) กับคนบนพื้นที่สูง (ลาหู่) เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมของชุมชนทั้งสองกลุ่ม กล่าวคือ ในกลุ่มคนลาหู่ บทบาทของคริสตจักรภาคที่ 6 ลาหู่ จะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินการเรื่องนี้ โดยเฉพาะการสร้าง ความเข้าใจให้กับคนลาหู่ก่อนที่จะมีการเคลื่อนย้ายถิ่น

ฐานเข้าสู่สังคมเมือง เช่น การเตรียมความพร้อมของคน แนวทางการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม ชุมชนเมืองเชียงใหม่ รูปแบบการดำเนินชีวิตในสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการตั้งที่อยู่อาศัย สุขอนามัย การเข้าถึงบริการสุขภาพ การศึกษาในท้องถิ่น ฯลฯ เหล่านี้เป็นเรื่องที่ทางคริสตจักรภาค ที่ 6 ลาหู่จะต้องเชื่อมประสานกับทางเทศบาลเชิงคอยและผู้นำชุมชน เพื่อแสวงหาหนทางร่วมกัน จัดการในเรื่องดังกล่าวนี้ก่อนที่จะมีคนลาหู่หรือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆจากพื้นที่สูงอพยพลงมาเพิ่มขึ้น รวมถึงเทศบาลเชิงคอยเองก็ต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นที่จะมีเวทีในการสาน เสวนาระหว่างคนลาหู่กับคนพื้นราบกลุ่มอื่นๆ อย่างสม่ำเสมอด้วย (ดังที่ได้กล่าวอย่างละเอียด ไปแล้วในข้อ 5.5.1)

อย่างไรก็ตามไม่สามารถปฏิเสธได้เช่นกันว่า การอพยพของคนลาหู่ได้นำพาความ วิตกกังวลในเรื่อง “คนลาหู่กับภาพลักษณ์ของยาเสพติด” มายังคนพื้นราบด้วยเช่นกัน ดังนั้นเพื่อให้ การแก้ปัญหาในระดับเป็นปัญหาร่วมของชุมชน ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะว่า การป้องกันและแก้ไข ปัญหายาเสพติดนั้น เพียงการจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติดซึ่งกิจกรรมที่จัดส่วนใหญ่จะเป็นการรณรงค์ การอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน จะไม่สามารถบรรเทาปัญหา ดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน และนับวันปัญหานั้นก็ยิ่งทวีความรุนแรงขึ้นในชุมชน ดังปรากฏเป็นข่าวใน สื่อมวลชนบ่อยครั้ง เพื่อให้การแก้ปัญหาเป็นไปโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย มีความจำเป็นที่ จะต้องทำให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม ทั้งฝ่ายปกครอง ท้องถิ่น แกนนำหมู่บ้านทั้งคนพื้นราบ และคนลาหู่ สถานีตำรวจ องค์กรตำรวจบ้าน และอปพร. มีการดำเนินการแบบร่วมกันตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมการประเมินผล อีกทั้งต้องให้ความสำคัญในระดับที่มี การกำหนดอยู่ในแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเชิงคอยทุกปี นอกจากนั้นแล้วควรมีการจัดตั้งองค์กร ภาคประชาชนในหมู่บ้าน (มีทั้งคนเมืองและคนลาหู่ในสัดส่วนที่เท่ากันและคำนึงถึงมิติหญิงชาย) เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับศูนย์ปฏิบัติการต่อสู้เพื่อเอาชนะยาเสพติด มีการจัดกิจกรรมด้านการ ป้องกันและการปราบปราม การสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน การเฝ้าระวัง การป้องกันกลุ่มเสี่ยง การบำบัดรักษาผู้ป่วย(ผู้เสพ) การดูแลและการส่งเสริมอาชีพหลังการบำบัด การอบรมให้ความรู้แก่ กลุ่มเยาวชนและผู้ปกครอง นอกจากนี้เทศบาลเชิงคอยควรอุดหนุนงบประมาณให้กับองค์กรภาค ประชาชนในเรื่องนี้เพื่อให้สามารถดำเนินการจัดกิจกรรมของหมู่บ้านได้โดยตรง เพื่อให้หมู่บ้านได้ สร้างสรรค์กิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของชุมชนตนเอง

การดำเนินการเชิงรุกที่น่าสนใจอีกประการหนึ่ง คือ การสร้างให้เกิดแกนนำเยาวชนลาหู่ด้านยาเสพติด เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มเยาวชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มีการจัดตั้งเวรยามประจำหมู่บ้าน จุดตรวจและจุดสกัดเคลื่อนที่ หน่วยข่าวชุมชน ด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ตนเอง เปิดโอกาสให้คนลาหู่เข้ามามีส่วนร่วมในการตั้งกฎระเบียบของหมู่บ้าน การกำหนดบทลงโทษสำหรับผู้ละเมิดกฎของหมู่บ้าน เป็นต้น

การสร้างความเข้าใจอันดีและการยอมรับนับถือในการอยู่ร่วมกัน

มีข้อค้นพบที่สำคัญ 2 ประเด็นที่จะเป็นข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ คือ ประเด็นปัญหาทัศนคติการเหยียดทางชาติพันธุ์ และประเด็นปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาที่ไม่เข้าใจกัน

1. ประเด็นปัญหาทัศนคติการเหยียดทางชาติพันธุ์

ปัญหาทัศนคติการเหยียดทางชาติพันธุ์เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในทั่วทุกชุมชน ที่มีการอพยพย้ายถิ่นของคนชาติพันธุ์ต่างถิ่นที่ค่อยโอกาสเข้ามาอยู่ร่วมในชุมชนเดียวกันกับคนดั้งเดิม ในที่นี้ก็คือการอยู่ร่วมกันระหว่างคนพื้นราบกับคนลาหู่ เนื่องจากคนไม่รู้จักกัน ไม่เข้าใจกัน ไม่มีเวทีสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจในวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน จึงส่งผลต่อการอคติและเหยียดชาติพันธุ์ที่ต่ำกว่าตน ในความเป็นจริงแล้วคนลาหู่มีวัฒนธรรมที่เรียกว่า "หังอ้อชา" (ก้อชา) ซึ่งเป็นความเชื่อทางเทวศาสตร์รูปแบบหนึ่งที่เชื่อมโยงกับวิถีคิด ข้อปฏิบัติ พิธีกรรม และวิถีชีวิตของคนลาหู่ คนลาหู่จะมีความเชื่อในเรื่องผีและเทพเจ้า โดยนับถือเทพเจ้า "หังอ้อชา" (ก้อชา) เป็นเทพเจ้าสูงสุด ซึ่งถือเป็นเทพเจ้าที่สร้างแผ่นดินให้คนลาหู่ได้อาศัย มีอำนาจในการปกป้องรักษาชุมชนให้อยู่รอดปลอดภัยร่มเย็นเป็นสุข และมีพืชพันธุ์อาหารอุดมสมบูรณ์ ซึ่งความเชื่อเหล่านี้ได้ฝังรากลึกกลงไปในจิตวิญญาณของคนลาหู่ โดยผ่านการประพฤติปฏิบัติตามวิถีชีวิตและประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษแทบทั้งสิ้น ตั้งแต่การตั้งบ้านเรือน การทำมาหากิน ประเพณีภายในรอบชีวิต เช่น การเกิด การตาย การเจ็บป่วย รวมไปถึงประเพณีในรอบปี เช่น พิธีกินข้าวใหม่ ซึ่ง เกิดขึ้นหลังจากเก็บเกี่ยวพืชพันธุ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว

ดังนั้น ในการตั้งบ้านเรือนใหม่ของคนลาหู่ ถือเป็นเรื่องสำคัญที่จะต้องร่วมมือช่วยเหลือกันทั้งหมู่บ้าน รวมไปถึงการใช้ภูมิปัญญา ความเชื่อของชนเผ่าที่ได้รับการสืบทอดมา

แบบวิถีดั้งเดิมของคนอีกด้วย กล่าวคือ ในการปลูกบ้านของชาวลานูจะร่วมกันปลูกบ้านภายในวันเดียวกันและทำกับข้าวกินร่วมกันทั้งหมู่บ้าน ซึ่งถือเป็นภาพแห่งความร่วมมือร่วมใจของชุมชน โดยมีผู้อาวุโสภายในหมู่บ้านเป็นผู้เลือกวันดีในการลงเสาต้นแรก และมีโคโบ (หมอผี) เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมในการสวดมนต์ถึงเจ้าที่เจ้าทาง หลังจากที่ปลูกบ้านเสร็จแล้ว จะทำพิธีไล่สิ่งไม่ดีหรือไล่ผีออกจากบ้าน เพราะเชื่อว่าไม้ที่นำมาปลูกบ้านจะมีผีหรือสิ่งไม่ดีติดมาด้วย สิ่งสำคัญในบ้านที่จะต้อง มีทุกบ้าน คือ หิ้งบูชาบรรพบุรุษไว้ภายในบ้าน โดยเชื่อว่าจะช่วยปกป้องรักษาสมาชิกภายในบ้านให้อยู่ดีมีสุข

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจที่เกี่ยวข้องกับ “หิ้งอูซา” (กือซา) ความเชื่อในการเข้าป่า กล่าวคือ เวลาคนลานูเข้าป่า ชาวลานูจะยึดถือปฏิบัติตามความเชื่อหรือการสั่งสอนที่ถ่ายทอดกันมารุ่นต่อรุ่นอย่างเคร่งครัด เช่น ห้ามเลื่อนก้อนหินขนาดใหญ่ ห้ามตัดต้นไม้ขนาดใหญ่ ห้ามล่าลิงหรือแพะป่าตัวเมีย ห้ามดักน้ำพร้อมกัน เป็นต้น

นอกจากนั้นแล้วคนลานูยังมีประเพณีพิธีกรรมที่ถือได้ว่ามีความเชื่อมโยงกันกับวิถีการทำมาหากินหรือการทำเกษตร คือ พิธีกินข้าวใหม่ (จา ลี อ่อ จะ เว) ซึ่งจัดขึ้นหลังจากชาวลานูทำการเก็บเกี่ยวข้าวและพืชพันธุ์ในไร่เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยนำข้าวที่เก็บเกี่ยวจากไร่มาร่วมกันตำข้าวและทำอาหารที่หอมแหย่ ซึ่งถือว่าเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของชาวลานู หลังจากนั้นชาวบ้านจะรับประทานอาหารร่วมกัน อีกพิธีกรรมหนึ่งที่น่าสนใจ คือ เทศกาลกินวอถือเป็นเทศกาลแห่งการเฉลิมฉลองต้อนรับปีใหม่ของชาวลานู เพื่อเป็นการขอบคุณเทพเจ้าที่ทำให้มีข้าวกินตลอดปีระยะเวลา 12 วัน ซึ่งแต่ละวันจะมีการเดินรำหรือที่เรียกว่าเดินจะคีบริเวณลานของหมู่บ้านตั้งแต่ช่วงหัวค่ำถึงรุ่งสาง มีการร้องเพลงตามแบบของชาวลานู

อีกทั้งในทุกวันสัปดาห์ถือเป็นวันที่ชาวลานูต้องทำบุญร่วมกันที่หอแหย่ ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมของชาวลานู ตรงกับวันขึ้นและวันแรม 15 ค่ำของทุกเดือน ถือเป็นวันหยุดงานของทุกคนในหมู่บ้าน โคโบจะเป็นผู้ประกอบพิธีกรรมสวดมนต์เทพเจ้าหิ้งอูซา เพื่อเป็นการขอพรจากเทพเจ้า และถือเป็นวันที่เปิดโอกาสให้ชาวบ้านที่มีเรื่องคับข้องใจได้ปรับความทุกข์ปรับความเข้าใจกันด้วย

จากภาพวิถีชีวิตคนลานูที่กล่าวมาข้างต้น สะท้อนให้เห็นว่าความเชื่อ ประเพณี วัฒนธรรมของคนลานูได้กลายเป็นเครื่องมือที่ทำให้เกิดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์อันดีภายใน

ครอบครัว เครือญาติและชุมชนเข้าด้วยกัน และยังแสดงถึงการให้ความสำคัญและความเคารพแก่ผู้นำและผู้อาวุโสในชุมชนอีกด้วย ดังนั้นแม้ว่าคนลาหู่จะถูกเหยียดทางชาติพันธุ์ แต่ภายใต้การดำเนินชีวิตบนพื้นฐานของวิถีคิดเรื่อง "หังฮ้อซา" (ก้อซา) นี้เอง ทำให้มองเห็นลักษณะเด่นร่วมกัน 3 ประการ กล่าวคือ (1) มีภาพวัฒนธรรมของการพึ่งพาอาศัยช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันภายในชุมชน ทำให้เกิดความรักใคร่สามัคคี ดังจะเห็นได้จากการจัดงานประเพณีร่วมกัน (2) คนลาหู่ให้ความสำคัญและให้ความสำคัญต่อผู้นำรวมถึงผู้อาวุโสในชุมชน ทั้งผู้นำทางการปกครอง ผู้นำทางศาสนา ซึ่งคนเหล่านี้ถือว่าเป็นบทบาทสำคัญในชุมชนในด้านการประกอบพิธีกรรมต่างๆ (3) คนลาหู่มีวัฒนธรรมของการพบปะสังสรรค์ พูดคุยแลกเปลี่ยนทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และชนเผ่า ดังจะเห็นได้จากการพูดคุยปรับทุกข์ ปรับความเข้าใจกันในวันสืล ฉะนั้นภาพวัฒนธรรมของคนลาหู่เหล่านี้ถือเป็นภาพที่เต็มไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม ชุมชนมีศักยภาพในการดูแลและจัดการตนเองโดยใช้วัฒนธรรมชนเผ่าเป็นเครื่องมือ เพื่อสร้างให้เกิดพลังชุมชนที่มีความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมในอนาคต

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะต่อการแก้ไขปัญหาด้านทัศนคติการเหยียดทางชาติพันธุ์ โดยการทำให้คนในชุมชนทั้งสองกลุ่มต่างมีความรู้สึกเข้มแข็งทางอัตลักษณ์ของตนเอง ให้ทั้งสองกลุ่มต่างมีความรู้สึกว่าวัฒนธรรมของเรามีพื้นที่ในชุมชน โดยเฉพาะวัฒนธรรมลาหู่ ที่ควรได้รับการเคารพและการยอมรับจากเพื่อนต่างวัฒนธรรมในชุมชนในลักษณะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปฏิบัติในกรอบของความเชื่อของแต่ละฝ่ายอย่างเกื้อกูลต่อกัน เพื่อทำให้ปฏิสัมพันธ์ในชุมชนเป็นไปตามธรรมชาติ และก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน รวมทั้งไม่ทำให้ชาวลาหู่รู้สึกว่าวัฒนธรรมของตนกำลังถูกแทรกแซงหรือถูกผสมกลมกลืนกับวัฒนธรรมคนพื้นราบ

2. ประเด็นปัญหาเรื่องการสื่อสารภาษาที่ไม่เข้าใจกัน

ปัญหาการสื่อสารภาษาที่ไม่เข้าใจกันเป็นอีกประเด็นหนึ่งที่น่าไปสู่ปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่คนพื้นราบ(คนเมือง)และคนบนพื้นที่สูง (ลาหู่) จะต้องร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหานี้ โดยควรมีการศึกษาเรียนรู้ภาษาของแต่ละกลุ่ม เพราะภาษาเป็นวัฒนธรรมที่สามารถเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นทางวัฒนธรรมอื่นๆ ถ้าแต่ละกลุ่มได้มีโอกาสเรียนรู้ภาษาที่แตกต่างของชนอีกกลุ่มหนึ่งก็จะเข้าใจในวิถีคิดเรื่องต่างๆ สามารถแปลความหมายในเรื่องที่อีกฝ่ายสื่อสารได้อย่างเข้าใจ และในที่สุดก็จะนำไปสู่ความเข้าใจกันมากขึ้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะต่อ

เรื่องการสื่อสารทางภาษา โดยเทศบาลตำบลเชิงคอกยควรร่วมมือกับกลุ่มผู้นำชุมชนทั้งคนเมืองและคนลาหู่จัดกิจกรรมเรียนรู้ภาษาลาหู่ผ่านกิจกรรมอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมลาหู่ให้เป็นที่รู้จัก เช่น มีการแต่งกายชุดลาหู่ชายและหญิง การเดินจะคี การเผยแพร่ภาษาลาหู่โดยมีคำแปลเป็นภาษาไทย การเป่าเพลงใบไม้ เป็นต้น ทั้งนี้ทางเทศบาลตำบลเชิงคอกยควรเชิญผู้เชี่ยวชาญวัฒนธรรมลาหู่ที่อยู่ในชุมชนอยู่แล้วมาเป็นผู้ฝึกสอนให้แก่เยาวชนและคนพื้นราบที่สนใจ นอกจากนี้ควรมีการปลูกฝังวัฒนธรรมลาหู่แก่เด็กและเยาวชนทั้งในเยาวชนคนเมืองและเยาวชนลาหู่ โดยจัดให้มีหลักสูตรท้องถิ่นในโรงเรียนในเขตเทศบาลให้เป็นโรงเรียนต้นแบบที่เน้นการจัดการศึกษาและกิจกรรมเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมลาหู่ เป็นต้น

3. การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่น ในประเด็นการจัดการปัญหาในการอยู่ร่วมกัน

การศึกษาดูงานและแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชนอื่นๆ ในประเด็นการจัดการปัญหาในการอยู่ร่วมกัน ถือได้ว่าเป็นกิจกรรมเชิงปฏิบัติการที่ต่อเนื่องสำหรับการพัฒนาแกนนำทั้งในกลุ่มคนเมืองและคนลาหู่ให้มีเครือข่ายในการทำงานในระดับชุมชนเพิ่มขึ้น ถือได้ว่าเป็นการพัฒนาศักยภาพแกนนำให้มีความพร้อมในการตั้งรับต่อความเปลี่ยนแปลงที่ถาโถมเข้ามาสู่ชุมชนในรูปแบบใหม่ๆ ตลอดเวลา รวมถึงยังเป็นการเปิดพื้นที่ให้แกนนำชุมชนทั้งสองกลุ่มได้มีโอกาสเปิดโลกทัศน์และเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับชุมชน องค์กร หน่วยงานอื่นในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ถือได้ว่าเป็นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการจัดการปัญหาในชุมชน ผู้วิจัยเสนอให้จัดอย่างต่อเนื่องปีละ 1 ครั้ง เพื่อเป็นการกระตุ้นหนุนเสริมกระบวนการทำงานให้มีพลังความคิดสร้างสรรค์ และเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกัน ทั้งนี้ควรมีการถอดบทเรียนพัฒนาของแกนนำที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมศึกษาดูงานว่าได้นำความรู้มาปรับใช้ในชุมชนตนเองอย่างไร ตัวชี้วัดสำคัญที่จะแสดงให้เห็นว่าแกนนำชุมชนมีการนำความรู้จากการศึกษาดูงานมาปรับใช้ ได้จากเทศบาลตำบลเชิงคอกยมีนโยบายด้านการเสริมสร้างความร่วมมือร่วมใจในการอยู่ร่วมกัน มีแผนและมีการดำเนินการตามแผนงาน โครงการ กิจกรรม มีการประยุกต์ใช้ศาสนา ประเพณี วัฒนธรรมในการดำเนินงาน ตลอดจนการมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการปัญหาในการอยู่ร่วมกัน เป็นต้น